

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.007.01.2017
P/17/046

01697917

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

(wystąpienie pokontrolne z dnia 12 lipca 2017 r., zmienione w związku ze sprostowaniem w dniu 18 września 2017 r.
oczywistej omyłki pisarskiej)

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/046 – Realizacja programu bioasekuracji jako element zwalczania afrykańskiego pomoru świń
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontrolerzy	Beata Palinowska – starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBI/63/2017 z 21 kwietnia 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Augustowie, ul. Brzostowskiego 10, 16-300 Augustów (dalej: „Inspektorat” lub „PIW”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marek Pirsztuk – Powiatowy Lekarz Weterynarii ¹ (dowód: akta kontroli str. 3-4)

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

W latach 2015 – 2017 (I połowa) Inspektorat nie w pełnym zakresie wykonywał zadania przewidziane w programie bioasekuracji³, mające na celu zabezpieczenie powiatu augustowskiego przed wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń („ASF”).

Realizując zadania ustalone programem bioasekuracji wszczęto postępowania administracyjne w sprawie niespełniania przez 39 gospodarstw wymagań bioasekuracji i rzetelnie przeprowadzono w nich kontrole weterynaryjne. Bezzwłocznie wydano decyzje nakazujące ubój świń i w 25 (z 26) przypadkach właściwie udokumentowano wydalki poniesione w związku z ich realizacją. W jednym przypadku, w wyniku błędu pisarskiego, nierzetelnie udokumentowano realizację decyzji o nakazie uboju jednej z pięciu sztuk trzody chlewnej.

PIW przeprowadzał kontrole przestrzegania warunków bioasekuracji w stadach uznanych za posiadające właściwe zabezpieczenie epizootyczne, jednak nie wszystkie kontrole były rzetelne. W trakcie ponownych czynności kontrolnych przeprowadzonych z udziałem kontrolera NIK w trzech (z pięciu) gospodarstwach – skontrolowanych wcześniej przez urzędowych lekarzy weterynarii – stwierdzono, że stan oraz rozmiar mat dezynfekcyjnych nie był odpowiedni.

Podczas kontroli weryfikowano dane zawarte w księgach rejestracji ze stanem faktycznym. Protokoły sporządzane w trakcie kontroli były przekazywane do Biura Powiatowego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa⁴, zgodnie z art. 31 ust. 8 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt⁵.

Nieprawidłowo natomiast prowadzony był rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną związaną z utrzymywaniem świń w gospodarstwach. Posiadane dane o stadach świń nie zawierały pełnego zakresu informacji określonych w art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz o zwalczaniu chorób zakaźnych

¹ Dalej: „PLW”. Funkcję tę pełnił od 28 kwietnia 2003 r. do 6 lipca 2014 r. i ponownie od 1 czerwca 2016 r. do zakończenia kontroli NIK. Od 7 lipca 2014 r. do 31 maja 2016 r. obowiązki PLW pełnił Pan Andrzej Lubomski.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

³ „Program bioasekuracji mający na celu zapobieganie szerzeniu się afrykańskiego pomoru świń” na lata 2015 – 2018 wprowadzony rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 kwietnia 2015 r. (Dz. U. poz. 517, ze zm.), zwanym dalej: „rozporządzeniem w sprawie programu bioasekuracji”.

⁴ Dalej: „BP ARIMR”.

⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 546, ze zm.

zwierząt⁶ i w załączniku do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 3 sierpnia 2016 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną⁷.

W ocenie NIK, tylko rzetelne wykonywanie przez Inspektorat zadań przewidzianych w programie bioasekuracji warunkuje zminimalizowanie szerzenia się ASF.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Prowadzenie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną związaną z trzodą chlewną

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą w PIW prowadzony był rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, o którym mowa w art. 11 ustawy uozz. Odnotowano w nim informacje⁸ dotyczące liczby stad świń na terenie powiatu augustowskiego (362 stada, w których utrzymywano 3.913 świń). W rejestrze nie było części informacji wymaganych art. 11 ust. 2 uozz oraz załącznikiem do rozporządzenia w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, m.in.: 1/ daty wpisu i wykreślenia z rejestru, 2/ miejsca prowadzenia działalności, 3/ określenia rodzaju i zakresu prowadzonej działalności nadzorowanej, a dane w nim zawarte nie były rzetelne, co szerzej opisano poniżej, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

W Inspektoracie dysponowano wykazem gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną z Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt (dalej: „SIRZ”) prowadzonym w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dalej: „ARiMR”), otrzymywanym raz w roku, na podstawie którego uzupełniano wykaz prowadzony w PIW w zakresie liczby stad świń. Oprócz tego w systemie Vet-link gromadzono dane o stadach świń zawierające informacje o wynikach monitorowania statusu zdrowotnego stad pod względem choroby Aujeszkiego. Przy czym dane z tego systemu aktualizowane były w miarę realizacji badań monitoringowych na przestrzeni roku.

Prowadzone i posiadane przez PIW pozostałe wykazy w zakresie trzody chlewnej również nie zawierały wszystkich elementów wymienionych w art. 11 ust. 2 uozz dla rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną.

Analiza 10 stad z gmin Lipsk i Plaska wykazała, że dane w systemie SIRZ oraz w rejestrze działalności nadzorowanej prowadzonym przez PIW w zakresie dwóch stad⁹ nie były aktualne. W trakcie kontroli przeprowadzonych przez PIW w 2016 roku oraz w 2017 roku w gospodarstwach nie stwierdzono świń, natomiast zgodnie z ewidencjami stada liczyły na dzień 4 lipca 2017 r. 10 i siedem świń (ostatnia aktualizacja danych w SIRZ miała miejsce kolejno w 2008 i 2011 roku), co szerzej opisano poniżej, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.
(dowód: akta kontroli str. 215-217, 297-302)

Według informacji uzyskanej z ARiMR na terenie powiatu augustowskiego według stanu na 30 czerwca 2017 r. było 351 siedzib stad, w których utrzymywano 6,4 tys. świń. W okresie objętym kontrolą PIW otrzymał informacje z ARiMR o dziesięciu kolejnych zarejestrowanych stadach. PIW otrzymywał z ARiMR informacje o ubojach gospodarczych, które obejmowały zdarzenia z lat wcześniejszych. I tak: w III kwartale 2016 roku przekazano informację o 122 zdarzeniach (w tym 49 z lat wcześniejszych¹⁰), w IV kwartale 2016 roku – o 241 zdarzeniach (w tym 62 z lat 2005 – 2015¹¹), w I kwartale 2017 roku – o 10 ubojach (w tym pięciu z 2015 roku). Inspektorat nie posiadał informacji o niezarejestrowanych stadach świń pochodzących z innych źródeł.

(dowód: akta kontroli str. 254-255, 293-296, 303)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na prowadzeniu przez PIW rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną związaną z utrzymywaniem świń w gospodarstwach, który nie zawierał części informacji wymaganych art. 11 ust. 2 uozz oraz załącznikiem

⁶ Dz. U. z 2014 r. poz. 1539, ze zm. Ustawa zwana dalej: „uozz”.

⁷ Dz. U. z 2016 r. poz. 1314, ze zm. Rozporządzenie zwane dalej: „rozporządzeniem w sprawie podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną”.

⁸ Informacja była uzupełniana na podstawie danych uzyskiwanych z ARiMR.

⁹ Nr 025036436-001 i 032373082-001.

¹⁰ Jeden ubój z 2012 roku i 48 z 2015 roku.

¹¹ Po dwa uboje w latach 2005, 2006, 2013 i 2014. Cztery uboje dokonane w 2010 roku i 50 w 2015 roku.

do rozporządzenia w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, m.in.: 1/ daty wpisu i wykreślenia z rejestru, 2/ miejsca prowadzenia działalności, 3/ określenia rodzaju i zakresu prowadzonej działalności nadzorowanej.

Ponadto dane zawarte w rejestrze nie były aktualne. W dwóch (z 10 przeanalizowanych) stadach liczba świń odnotowana w rejestrze wynosiła 10 i siedem sztuk, podczas gdy faktycznie w trakcie przeprowadzonych przez PIW kontroli w 2016 roku i w 2017 roku w stadach nie było świń.

Starszy inspektor weterynaryjny wyjaśnił, że: „Raz bądź dwa razy w roku otrzymujemy wykaz gospodarstw utrzymujących stada świń z BP Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Na tej podstawie uzupełniamy własny wykaz (narastająco)”.

PLW wyjaśnił, że: „Istniejące w tym zakresie uchybienia wynikają wyłącznie ze znacznego obciążenia obowiązkami służbowymi pracowników odpowiedzialnych za prowadzenie rejestru lub nieterminowość zgłoszeń. PLW w Augustowie ma stały dostęp do danych, którymi dysponuje Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, a które zawierają dane wymagane znowelizowanym brzmieniem art. 11 ust. 2 uozz. W przypadku znowelizowania wzoru rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, dostosowujących go do zmiany brzmienia art. 11 ust. 2 uozz zapewne pojawi się możliwość wpisania m.in. numerów PESEL”.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że w wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do PLW, po kontroli nr P/14/124 Skuteczność przyjętych procedur i podejmowanych działań w celu ograniczenia prawdopodobieństwa wystąpienia w Polsce afrykańskiego pomoru świń¹², przeprowadzonej w 2014 roku, wnioskowała o uzupełnienie rejestru działalności nadzorowanej o dane dotyczące podmiotów utrzymujących świnię, w celu umieszczenia ich na rynku lub produktów pochodzących z tych zwierząt albo od tych zwierząt. PLW w odpowiedzi na ww. wystąpienie pokontrolne poinformował o realizacji wniosku. Tymczasem – jak wykazała bieżąca kontrola – działania podjęte w tym zakresie przez PLW nie były skuteczne. (dowód: akta kontroli str. 215-217, 253, 279-289, 297-302)

Ocena częściowa

Inspektorat nieprawidłowo prowadził rejestr działalności nadzorowanej w zakresie trzody chlewnej, bowiem nie zawierał on części informacji wymaganych art. 11 ust. 2 uozz oraz załącznikiem do rozporządzenia w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną. Znajdujące się w nim dane nie były aktualne.

2. Rzetelność kontroli dostosowania gospodarstw do programu bioasekuracji

Opis stanu
faktycznego

Zgodnie z § 1 rozporządzenia w sprawie wprowadzenia programu bioasekuracji, programem zostały objęte dwie gminy z terenu powiatu augustowskiego: Lipsk i Plaska. Na ich terenie, według danych z SIRZ na 30 kwietnia 2015 r. było odpowiednio 217 stad świń (1.496 sztuk) i 18 stad świń (76 sztuk). (dowód: akta kontroli str. 254-255)

39 gospodarstw złożyło, w terminie zgodnym z określonym w pkt 8 załącznika do rozporządzenia w sprawie wprowadzenia programu bioasekuracji, tj. do 29 maja 2015 r., oświadczenia o niespełnianiu wymagań określonych w programie bioasekuracji. PLW, stosownie do art. 61 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego¹², we wszystkich 39 przypadkach wszczął postępowania administracyjne w sprawie niespełniania wymagań bioasekuracji. 32 oświadczenia obejmowały 326 sztuk trzody chlewnej, w siedmiu z nich wskazano, że na dzień złożenia oświadczenia w gospodarstwach nie były utrzymywane świnię.

We wszystkich gospodarstwach, zgodnie z art. 57e ust. 5 pkt 1 uozz, przeprowadzone zostały kontrole. Cztery gospodarstwa zostały dostosowane do wymagań programu bioasekuracji, a złożone oświadczenia – wycofane. Pozostałe 35 gospodarstw nie spełniło warunków określonych w programie bioasekuracji m.in.: nie zabezpieczono budynków w których utrzymywane były świnię przed dostępem zwierząt domowych, nie był prowadzony rejestr środków transportu do przewozu świń, które wjeżdżały na teren gospodarstwa oraz rejestr wejść osób do pomieszczeń, w których były utrzymywane świnię, nie wdrożono programu monitorowania i zwalczania gryzoni oraz nie przeprowadzano okresowych zabiegów dezynsekcji.

¹² Dz. U. z 2017 r. poz. 1257. Ustawa zwana dalej: „Kpa”.

Spośród 35 gospodarstw, które nie zostały dostosowane do wymagań programu, w dziewięciu (na dzień kontroli) nie była utrzymywana trzoda chlewna (co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w pkt. 1.3.), a w 26 gospodarstwach utrzymywano 304 świnie. (dowód: akta kontroli str. 66-67, 218-241)

W trakcie kontroli weryfikowano również dane zawarte w księgach rejestracji ze stanem faktycznym. W 11 przypadkach stan faktyczny liczby świń różnił się od stanu wskazanego w oświadczeniach, w tym w jednym przypadku¹³ z danymi w księgach rejestracji. W celu dokonania korekt lub uzupełnienia danych zawartych w rejestrze do BP ARiMR były przesłane protokoły pokontrolne (SPIWET-y). (dowód: akta kontroli str. 139-141)

W dwóch stadach w trakcie przeprowadzonych kontroli (nr 048628172-001 i 023016125-001) stwierdzono, że dokonane zostały uboje gospodarcze, których nie zgłoszono do PIW. W przypadku pierwszego stada nie przeprowadzono ponadto badania przedubojowego i poubojowego oraz nie zbadano mięsa na obecność włośni. W drugim przypadku ubój gospodarczy został zgłoszony sześć dni po kontroli PIW i przeprowadzono badanie poubojowe oraz na obecność włośni, nie zostało natomiast przeprowadzone badanie przedubojowe. W obu przypadkach nie zostało wszczęte postępowanie wyjaśniające, co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”.

Zastępca PLW wyjaśnił, że właściciele stad zostali pouczeni w trakcie kontroli o obowiązku dokonywania zgłoszeń. (dowód: akta kontroli str. 139-141, 218-223, 263-278, 311)

Do PIW po 29 maja 2015 r. nie były składane oświadczenia o niedostosowaniu gospodarstw do wymogów bioasekuracji. Nie były również składane pisemne skargi dotyczące braku możliwości złożenia oświadczeń w związku z nowelizacją rozporządzenia w sprawie wprowadzenia programu bioasekuracji. (dowód: akta kontroli str. 66-67, 144)

Liczba inspektorów zatrudnionych w PIW w okresie objętym kontrolą nie zmieniała się. Kontrole w zakresie spełniania wymogów bioasekuracji były wykonywane przez trzech lekarzy weterynarii zatrudnionych w Inspektoracie oraz trzech urzędowych lekarzy weterynarii. PLW występował do Podlaskiego Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii o zwiększenie o jeden, liczby etatów w związku z zadaniami realizowanymi z powodu zagrożenia wystąpienia ASF na terenie powiatu. Zgody nie uzyskano. (dowód: akta kontroli str. 7, 38-46, 124-128)

W sierpniu i wrześniu 2015 roku PIW objął kontrolami 197 gospodarstw z gmin Lipsk i Plaska (odpowiednio 183 i 14¹⁴), tj. 98% wszystkich stad. We wszystkich przypadkach uznano, że gospodarstwa zostały dostosowane do wymogów bioasekuracji. W czterech wydano zalecenia pokontrolne, które dotyczyły poprawy stanu technicznego mat dezynfekcyjnych, w dwóch zalecono uaktualnienie prowadzonych spisów trzody chlewnej z podziałem na grupy technologiczne oraz uzupełnienie stanu środków dezynfekcyjnych. Wszystkie zalecenia zostały zrealizowane, co potwierdziły perlustracje.

Kontrole przestrzegania warunków bioasekuracji w stadach uznanych za posiadające właściwe zabezpieczenie epizootyczne były przeprowadzane dwa razy w roku, w odstępach czasu nie krótszych niż cztery miesiące. Było to zgodne z wymogami określonymi w pkt. 3.2.2 załącznika do kolejnych rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wprowadzenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie”¹⁵. W obu gminach (Lipsk i Plaska) kontrolami objęto 176 stad w pierwszym półroczu 2016 roku i 171 stad w drugim półroczu, tj. odpowiednio 95,7% i 100% stad w obu gminach¹⁶. W I półroczu 2017 roku PIW przeprowadził 161 kontroli w zakresie przestrzegania warunków bioasekuracji¹⁷.

¹³ Nr stada 023016125-001.

¹⁴ Kontrolami objęto również osiem gospodarstw w gminie Plaska, w których nie utrzymywano świń.

¹⁵ Rozporządzenie z dnia 14 marca 2017 r. (Dz. U. poz. 625, ze zm.), rozporządzenie z dnia 7 stycznia 2016 r. (Dz. U. poz. 70, ze zm.) oraz z dnia 25 lutego 2015 r. (Dz. U. poz. 316, ze zm.).

¹⁶ W czterech stadach przeprowadzono kontrole sprawdzające.

¹⁷ W tym kontrole w stadach sprawdzające oraz kontrole w stadach, które otrzymywały rekompensaty za nieprzerwane utrzymywanie świń.

Zastępca PLW wyjaśnił, że „W niektórych przypadkach świnie nie są już utrzymywane w gospodarstwach, a gospodarstwa te figurują w wykazach”.

(dowód: akta kontroli str. 104-107, 142, 211, 214)

W styczniu 2017 roku PIW przeprowadził kontrole w 11 stadach dotyczące przestrzegania decyzji administracyjnych o zakazie utrzymywania świń, co stanowiło 35,5% gospodarstw, wobec których były wydane decyzje o zakazie utrzymywania świń. W żadnym z nich nie stwierdzono łamania zakazu utrzymywania świń. W 2015 i 2016 roku nie były przeprowadzane kontrole w tych gospodarstwach (szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Uwagi dotyczące badanej działalności”).

(dowód: akta kontroli str. 47-48, 66-67, 290)

Przeprowadzone przez pracownika PIW w 2017 roku kontrole w trzech gospodarstwach, których właściciele z uwagi na niespełnienie wymogów programu bioasekuracji otrzymali decyzje o likwidacji świń wykazały, że stosowali się oni do otrzymanego zakazu utrzymywania świń.

(dowód: akta kontroli str. 172-210)

Przeprowadzone przez pracownika PIW (w obecności kontrolera NIK) kontrole w pięciu gospodarstwach uznanych jako spełniające wymogi zabezpieczenia przed ASF wykazały, że we wszystkich świnie utrzymywane były w sposób wykluczający kontakt z wolno żyjącymi dzikami, gospodarstwa były ogrodzone, posiadały aktualne wykazy posiadanych świń, z podziałem na prosięta, warchlaki, tuczniki, lochy, loszki, knury i knurki. Wjazdy do gospodarstw oraz wejścia do pomieszczeń, w których utrzymywane były świnie zabezpieczono matami dezynfekcyjnymi, jednak w trzech gospodarstwach stan techniczny oraz rozmiar mat dezynfekcyjnych nie zapewniał skuteczności działania środka dezynfekcyjnego (co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Ustalono nieprawidłowości”).

Przy wejściach do budynków, w których utrzymywane były zwierzęta zamieszczone zostały tablice z napisem „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”, wydzielone zostały miejsca do składowania środków dezynfekcyjnych, zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych.

(dowód: akta kontroli str. 145-210)

Wszystkie gospodarstwa spełniały wymogi określone w pkt 6 załącznika do rozporządzenia w sprawie wprowadzenia programu bioasekuracji w zakresie m.in. utrzymywania świń w zamkniętych pomieszczeniach, zabezpieczeniu budynków przed dostępem zwierząt domowych, przeprowadzane były okresowe zabiegi dezynsekcji. Gospodarstwa posiadały pisemne plany bioasekuracji, obejmujące dokumentację przestrzegania wymagań w zakresie wdrożenia programu monitorowania i zwalczania gryzoni, przeprowadzania okresowych zabiegów dezynsekcji, prowadzenie rejestru środków transportu do przewozu świń, które wjeżdżają na teren gospodarstwa, oraz rejestru wejść osób do pomieszczeń, w których są utrzymywane świnie, rejestr produktów biobójczych używanych w gospodarstwie, program czyszczenia oraz dezynfekcji pomieszczeń i sprzętu mającego kontakt ze świniami, zasady używania oraz czyszczenia i dezynfekcji odzieży ochronnej oraz obuwia, używanej przez osoby przebywające w budynkach inwentarskich.

(dowód: akta kontroli str. 145-210)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Inspektorat odstąpił od wszczęcia postępowań w sprawie nielegalnych ubojów dwóch sztuk świń, dokonanych w stadach nr 048628172-001 i 023016125-001. Informację o dokonaniu ubojów uzyskano podczas kontroli przeprowadzonych po złożeniu przez właścicieli stad oświadczeń o niespełnianiu wymogów bioasekuracji. Ponadto w obu przypadkach nie były przeprowadzone badania przedubojowe, a w przypadku uboju dokonanego w stadzie nr 023016125-001 nie było również dokonane badanie poubojowe i na obecność włośni.

Zgodnie z § 2a rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 października 2010 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa przeznaczonego na użytek własny¹⁸, ubój świń w takim gospodarstwie w celu produkcji mięsa dopuszcza

¹⁸ Dz. U. z 2016 r. poz. 885, ze zm.

się m.in. pod warunkiem, że zwierzęta zostaną poddane badaniu przedubojowemu (w sposób określony rozporządzeniem nr 854/2004¹⁹), a pozyskane mięso zostanie poddane badaniu poubojowemu. Natomiast w § 4 ust. 1 powołanego rozporządzenia wskazano, że posiadacz zwierząt informuje powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce przeprowadzenia uboju o zamiarze przeprowadzenia uboju co najmniej 24 godziny przed dokonaniem uboju zwierząt.

inspektor weterynaryjny wyjaśnił, że: „Nie były wszczęte postępowania w sprawie niezgłoszonych ubojów dokonanych w stadach nr 048628172-001 i 023016125-001 w związku z natłokiem obowiązków w tamtym okresie, wynikającym z dużej liczby zgłoszeń ubojów i dużej liczby kontroli”.

(dowód: akta kontroli str. 139-141, 218-223, 263-278, 290, 304)

2. W trzech gospodarstwach kontrole przeprowadzone przez urzędowych lekarzy weterynarii w kwietniu 2017 roku nie były rzetelne. W trakcie kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w zabezpieczeniu za pomocą mat dezynfekcyjnych wjazdów do gospodarstw oraz wejść do pomieszczeń, w których znajdowały się świnię. Natomiast w trakcie ponownych kontroli przeprowadzonych w maju 2017 roku przez pracownika PIW (w obecności kontrolera NIK) stwierdzono, że znajdujące się w tych gospodarstwach maty dezynfekcyjne – przed wjazdami na ich teren oraz przed wejściami do pomieszczeń, w których utrzymywane były świnię – były w rozmiarze nie zapewniającym skuteczności działania środka dezynfekcyjnego. Stwierdzono również zły stan techniczny mat. Po ponownej kontroli pracownik PIW wydał zalecenia pokontrolne nakazujące poprawę stanu mat w sposób zapewniający skuteczne działanie środka dezynfekcyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 145-210)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że w 2015 i 2016 roku PIW nie przeprowadzał kontroli przestrzegania zakazu utrzymywania świń w stadach, których właściciele złożyli oświadczenia o niespełnianiu wymogów bioasekuracji i wobec których były wydane decyzje administracyjne o zakazie utrzymywania świń. Zastępca PLW wyjaśnił, że powodem był fakt, iż: „stada te figurowały w SIRZ jako stada nieaktywne”.

(dowód: akta kontroli str. 47-48, 66-67, 290)

Ocena cząstkowa

Inspektorat regulaminie, dwa razy w roku w odstępach czasu nie krótszych niż cztery miesiące, przeprowadzał kontrole przestrzegania warunków bioasekuracji w stadach uznanych za posiadające właściwe zabezpieczenie epizootyczne. Jednak nie wszystkie kontrole były przeprowadzone rzetelnie. Stwierdzono bowiem niewłaściwe zabezpieczenie matami dezynfekcyjnymi wjazdów i wejść w trzech gospodarstwach, które były wcześniej skontrolowane. Sporządzane w trakcie kontroli protokoły były przekazywane do BP ARiMR. W 2015 roku i 2016 roku nie były przeprowadzane kontrole przestrzegania zakazu utrzymywania świń w stadach wobec których wydane zostały decyzje w tym zakresie. Ponadto odstąpiono od wszczęcia postępowań w sprawie dwóch nielegalnych ubojów.

3. Wydawanie decyzji administracyjnych dotyczących spełnienia warunków zabezpieczenia epizootycznego gospodarstw i możliwości dalszego utrzymywania świń

Opis stanu
faktycznego

PLW wydał 26 decyzji, obejmujących 285 sztuk trzody chlewnej nakazujących zabicie świń utrzymywanych w gospodarstwie lub poddanie tych świń ubojowi oraz zakazujących wprowadzanie do gospodarstwa i utrzymywania w nim zwierząt z gatunków wrażliwych do 31 grudnia 2018 r., tj. przez okres obowiązywania programu. Decyzje były wydane po uzyskaniu informacji od Wojewody Podlaskiego²⁰ o wysokości środków przeznaczonych na sfinansowanie zadań wynikających z realizacji programu bioasekuracji realizowanych przez PIW. Było to zgodne z art. 57e ust. 5 pkt 2 uoz.

(dowód: akta kontroli str. 68, 129-130)

¹⁹ Rozporządzenie (WE) nr 854/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. UE L 139 z 30.04.2004, str. 206, ze zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 75).

²⁰ Za pośrednictwem Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii.

Nie wystąpiły przypadki odstąpienia od wydania decyzji o likwidacji świń w gospodarstwie ze względu na przekroczenie kwoty przeznaczonej na wypłatę odszkodowań. Nie były też składane odwołania od decyzji PLW nakazujących zabicie świń utrzymywanych w gospodarstwie lub poddanie ich ubojowi. (dowód: akta kontroli str. 144)

W dziewięciu przypadkach, w których w trakcie kontroli stwierdzono brak świń w gospodarstwach, PLW wszczął postępowania, na podstawie art. 61 § 1 i § 4 Kpa. Nie były jednak wydane decyzje administracyjne w tych sprawach (szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „*Uwagi dotyczące badanej działalności*”).

PLW nakazał ubój 208 świń i zabicie 77 świń do 10 lipca 2015 r. Wszystkie decyzje zostały zrealizowane w wyznaczonym terminie. Uboje na użytek własny były zgłoszone do PIW. W przypadku jednej decyzji PIW nie posiadał potwierdzenia uboju jednej z pięciu świń (co szerzej opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w pkt. 4).

(dowód: akta kontroli str. 68-100)

Na dzień 29 kwietnia 2015 r. na terenie powiatu augustowskiego:

- 235 gospodarstw spełniało wymogi programu bioasekuracji, w tym w 201 utrzymywano od jednej do 10 świń, w 32 – od 11 do 50 sztuk, w dwóch – powyżej 50 świń,
- 26 gospodarstw nie spełniało wymogów bioasekuracji (10% gospodarstw utrzymujących świnię przed dniem wejścia w życie ww. programu; wszystkie gospodarstwa złożyły oświadczenia o niedostosowaniu do wymagań programu bioasekuracji) w tym w 21 utrzymywano od jednej do 10 świń, w czterech – od 11 do 50 świń i w jednym – powyżej 50 świń.

(dowód: akta kontroli str. 101, 243-245)

W trakcie przeprowadzonych kontroli, stwierdzono, że dwa gospodarstwa nie spełniają wymogów programu bioasekuracji oraz nie złożyły oświadczeń w wymaganym terminie²¹. PLW wydał decyzje o nakazie uboju świń oraz poddanie ich badaniu przed- i poubojowemu, a także zakazujące wprowadzania i wyprowadzania zwierząt z gatunków wrażliwych do gospodarstwa bez jego zgody. (dowód: akta kontroli str. 243-245)

Sprawozdania z realizacji programu bioasekuracji były przekazywane w terminach zgodnych z określonymi przez Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii.

W okresie objętym kontrolą nie były składane skargi związane z realizacją programu bioasekuracji. (dowód: akta kontroli str. 144)

PIW podejmował działania w celu informowania o konieczności stosowania bioasekuracji: za pomocą ulotek informacyjnych dotyczących ASF, które były przekazywane właścicielom stad świń za pośrednictwem wójtów gmin, urzędowych lekarzy weterynarii, pracowników BP ARiMR oraz w trakcie kontroli.

Zorganizowanych zostało 13 szkoleń, spotkań informacyjnych dotyczących realizacji programu bioasekuracji, w których uczestniczyli przedstawiciele ARiMR i Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej „Polus”, hodowcy trzody chlewnej, urzędowni lekarze weterynarii i pracownicy lecznic dla zwierząt. Szkolenia dotyczyły w szczególności: sposobu dostosowania gospodarstw do wymogów bioasekuracji, sytuacji epizootycznej na terenie powiatu augustowskiego oraz bioasekuracji gospodarstw utrzymujących zwierzęta, epidemiologii, patogenez, objawów klinicznych oraz systemu zgłaszania podejrzeń wystąpienia ASF. 10 listopada 2016 r. PLW przeprowadził szkolenie funkcjonariuszy Placówki Straży Granicznej w Płaskiej z zakresu zagrożenia wirusem ASF. PIW nie zawierał umów ani porozumień w zakresie realizacji programu bioasekuracji z innymi podmiotami. (dowód: akta kontroli str. 49-58)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że dziewięć postępowań wszczętych na podstawie art. 61 § 1 i § 4 Kpa nie zostało zakończonych decyzjami administracyjnymi. Postępowania dotyczyły wnioskodawców, którzy złożyli oświadczenia o niespełnianiu wymogów bioasekuracji i nie posiadali, na dzień kontroli trzody chlewnej.

W myśl art. 3 ust. 1 uozz do postępowania w sprawach indywidualnych rozstrzyganych w drodze decyzji stosuje się przepisy Kpa. Natomiast zgodnie z art. 104 § 1 Kpa organ administracji publicznej załatwia sprawę przez wydanie decyzji, zaś gdy postępowanie

²¹ Stada z gminy Lipsk nr 035347231-001 i nr 026537321-001.

Ocena cząstkowa

Opis stanu faktycznego

z jakiegokolwiek przyczyny stało się bezprzedmiotowe w całości albo w części, organ administracji publicznej, zgodnie z art. 105 § 1 Kpa, wydaje decyzję o umorzeniu postępowania odpowiednio w całości albo w części.

Zastępca PLW wyjaśnił, że: „Decyzji nie wydawano, ponieważ wnioskodawcy wcześniej podjęli decyzję o zaprzestaniu chowu świń i wydawanie decyzji stałoby się bezprzedmiotowe z uwagi na fakt, że dotyczyły one gospodarstw niespełniających wymagań bioasekuracji, w których nie przebywały świni”.

(dowód: akta kontroli str. 218-241, 263-278)

PIW właściwie przeprowadził postępowania w zakresie wydania decyzji nakazujących zabicie lub ubój utrzymywanych w gospodarstwie zwierząt z gatunków wrażliwych. Wszystkie decyzje były wydane w terminach umożliwiających złożenie w BP ARiMR wniosków o przyznanie rekompensat za nieprzerwane nieutrzymywanie świń w gospodarstwie. Inspektorat podejmował działania w celu informowania o konieczności stosowania bioasekuracji.

4. Wydatki na realizację programu bioasekuracji.

PLW wydał 26 decyzji o przyznaniu odszkodowań w wyniku realizacji decyzji o nakazie uboju świń. Wartość rynkowa świń we wszystkich przypadkach została określona w sposób zgodny z wymaganym w art. 49 ust. 3 uoizz, tj. na podstawie średniej z trzech kwot oszacowania przyjętych przez PLW oraz dwóch rzeczoznawców powołanych przez wójtów gmin Płaska i Lipsk. Wartość odszkodowań wypłaconych za ubój lub zabicie świń wyniosła 79,9 tys. zł, wydatki za transport świń do rzeźni – 2,2 tys. zł, a wartość mięsa uzyskana ze zwierząt poddanych ubojowi – 16,4 tys. zł. (dowód: akta kontroli str. 61-65, 69-80)

W 25 (z 26) przypadkach beneficjenci przedłożyli dokumenty potwierdzające terminowe (do 10 lipca 2015 r.) zrealizowanie decyzji o nakazie uboju: faktury wystawione dla rzeźni, powiadomienia o zamiarze dokonania uboju zwierzęcia na użytek własny oraz potwierdzenie o wykonaniu badania przedubojowego lub poubojowego.

W jednym przypadku²² PIW nie posiadał pełnej dokumentacji potwierdzającej realizację decyzji PLW o nakazie uboju pięciu świń utrzymywanych w gospodarstwie. Przedłożone dokumenty, tj. powiadomienie o zamiarze dokonania uboju zwierzęcia na użytek własny i informacja o wykonaniu badania przed- i poubojowego mięsa oraz faktura wystawiona dla zakładu usług rzeźniczych obejmowały cztery sztuki świń.

Zastępca PLW wyjaśnił, że: „W fakturze VAT nr 312 z dnia 1 lipca 2015 r. wkradł się błąd pisarski: wpisano dwie sztuki o ogólnej wadze 245 kg a winno być trzoda trzy sztuki o ogólnej wadze 245 kg”. (...) wykaz szacowanych zwierząt dotyczył pięciu świń, z czego dwie sztuki świń o wadze po 120 kg zostały poddane ubojowi na użytek własny. Trzy sztuki świń o wadze: 1 szt. – 110 kg i dwie sztuki o wadze po 50 kg zostały ubite. Potwierdzeniem jest informacja z BP ARiMR w Augustowie z dnia 15 lipca 2015 r. o przemieszczeniach”.

(dowód: akta kontroli str. 69-100, 263-278)

Wydatki poniesione przez PIW w związku z realizacją programu bioasekuracji w latach 2015, 2016 i 2017 (do 30 czerwca) wyniosły kolejno:

- 60,3 tys. zł i obejmowały: wynagrodzenie inspektorów weterynaryjnych²³ – 48,1 tys. zł, perlustrację zagród – 7,3 tys. zł, wyceny wykonywane przez rzeczoznawców – 1,9 tys. zł, dojazdy w związku z perlustracją zagród i uśmierceniem zwierząt – 1,4 tys. zł, dojazdy pracowników Inspektoratu – 1,2 tys. zł i inne koszty, tj. zużycie materiałów i zabicie zwierząt – 0,4 tys. zł,
- 34,1 tys. zł, w tym wynagrodzenia inspektorów weterynarii – 24,1 tys. zł, koszty perlustracji zagród – 8,7 tys. zł i dojazdy w związku z perlustracjami zagród – 1,3 tys. zł,
- 18 tys. zł, w tym wynagrodzenia pracowników inspektoratu – 12 tys. zł, koszty perlustracji – 5,4 tys. zł i dojazdy na perlustrację – 0,6 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 59-60, 291-292)

²² Nr stada 024845845-001.

²³ Wartość szacunkowa. Przyjęto, że w 2015 r. czynności wykonywane w związku z realizacją programu bioasekuracji wymagają jednego etatu, a w 2016 roku i 2017 roku – pół etatu.

Ocena cząstkowa

Inspektorat w 25 (z 26) przypadkach właściwie wydał decyzje o przyznaniu odszkodowań za zlikwidowane zwierzęta. Wartość rynkowa zwierząt we wszystkich (26) przypadkach została określona w sposób zgodny z wymogami w art. 49 ust. 3 uozz. W jednym przypadku Inspektorat nie posiadał pełnej dokumentacji potwierdzającej pełną realizację decyzji o uboju.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁴ wnosi o:

1. Prowadzenie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną zgodnie z wymogami określonymi w art. 11 ust. 2 uozz oraz w załączniku do rozporządzenia w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną.
2. Zapewnienie rzetelnych kontroli weterynaryjnych nad gospodarstwami utrzymującymi świnie.
3. Wszczywanie postępowań wyjaśniających we wszystkich stwierdzonych przypadkach niezgłoszonych ubojów gospodarczych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

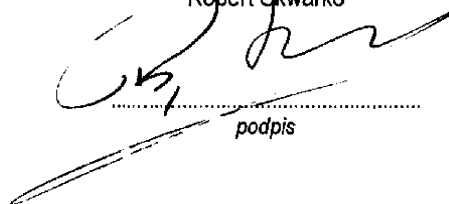
Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 18 września 2017 r.

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR

Robert Skwarko

podpis

²⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 524, ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.

